

ФІНАНСУВАННЯ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Узагальнено нормативно-правове забезпечення окремих напрямів фінансування дошкільних навчальних закладів (харчування, заробітна плата, медичне обслуговування, придбання літератури) та його джерел (бюджет, батьківські внески). Обґрунтовано напрями удосконалення фінансово-правових норм щодо дошкільної освіти.

Ключові слова: освіта, дошкільний, навчальний заклад, фінансування, джерело, норма

Постановка проблеми і її зв'язок із найважливішими науковими та практичними завданнями. Система освіти є загальнонаціональним інститутом, що є найважливішим чинником соціально-економічного розвитку України. Фінанси освіти - головна складова економічного механізму її функціонування, яка містить у себе систему грошових відносин, за допомогою яких здійснюється акумуляція, розподіл і використання коштів на задоволення суспільних і особистих потреб в одержанні освіти. Організацію фінансів освіти за рахунок податків економісти погоджують із безкоштовною обов'язковою освітою. Принцип безкоштовності освіти ставить задачу створення рівних умов одержання освіти, якою мірою це взагалі можливо у суспільстві, незалежно від матеріального забезпечення сім'ї [1].

За положеннями статті 53 Конституції України право на освіту гарантовано кожному; держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах [2]. Право на освіту гарантується кожній людині на принципах рівності, визначених статтею 24 Конституції України. Визнання права кожної людини на освіту відповідає, зокрема, Загальній декларації прав людини (стаття 26), Міжнародному пакту про економічні, соціальні та культурні права (стаття 13).

В Україні функціонує система безперервної освіти, обов'язковою первинною складовою частиною якої є дошкільна освіта. Громадяни мають рівні права на її здобуття у дошкільних навчальних закладах незалежно від підпорядкування, типів і форми власності, а також у сім'ї.

Залишковий принцип державного фінансування соціальної сфери протягом переходу до ринкових відносин [3], скорочення у зв'язку з цим мережі державних і комунальних дошкільних освітніх закладів призвело до того, що громадяни, не маючи можливості влаштувати дітей у ці заклади через їх недостатню кількість у певному населеному пункті, водночас не спроможні оплатити дошкільну освіту в закладах іншої форми власності.

Існують проблеми у фінансуванні поточної діяльності дошкільних навчальних закладів, зокрема харчування дітей, у т. ч. навіть у столиці. Для

виправлення ситуації на краще при прийнятті бюджету м. Києва на 2010 р. лунали пропозиції зосередити кошти на фінансування захищеної статті бюджету – харчування у дитячих садочках – не у районних державних адміністраціях, а у Головному управлінні освіти та науки Київської міської державної адміністрації [4].

Значною мірою витoki проблеми лежать у нормативно-правовій сфері, у недостатній урегульованості фінансового забезпечення дошкільної освіти.

Метою статті є узагальнення нормативно-правового забезпечення фінансування дошкільних навчальних закладів та обґрунтування напрямів його удосконалення.

Виклад основного матеріалу досліджень. Поняття «доступність освіти» у частині третій статті 53 Конституції України означає створення державою можливостей для реалізації права людини на освіту. При цьому необхідно зазначити, що доступність дошкільної і загальної середньої освіти є гарантією права кожного на здобуття такої освіти, якому кореспондує обов'язок держави забезпечити реалізацію цього права [5]. Відповідно до статті 18 Закону України «Про дошкільну освіту» [6] та статті 14 Закону України «Про освіту» [7] на органи управління системою дошкільної освіти держава покладає, зокрема, ведення обліку дітей дошкільного віку та контроль за виконанням вимог щодо їх навчання. Як передбачено частиною першою статті 8 Закону України «Про дошкільну освіту», сім'я зобов'язана сприяти здобуттю дитиною освіти у дошкільних та інших навчальних закладах або забезпечити дошкільну освіту в сім'ї відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти.

Забезпечення доступності та безоплатності дошкільної освіти покладено на державу лише щодо навчальних закладів державної і комунальної форм власності. Відповідно до частини другої статті 3 Закону України «Про дошкільну освіту» держава тільки сприяє розвитку та збереженню мережі дошкільних навчальних закладів інших форм власності.

Дошкільна освіта є обов'язковою первинною складовою частиною системи безперервної освіти в Україні. Це цілісний процес, спрямований на: забезпечення різнобічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб; формування у дитини дошкільного віку моральних норм, набуття нею життєвого соціального досвіду.

Відповідно до діючого законодавства реалізацію права дитини на здобуття дошкільної освіти, її фізичний, розумовий і духовний розвиток, соціальну адаптацію та готовність продовжувати освіту забезпечує дошкільний навчальний заклад. У законопроекті «Про дошкільну освіту та виховання» 2000 р. у назві закладу відсутній термін «навчальний»: «дошкільний заклад - це заклад освіти, що забезпечує реалізацію права дитини на здобуття дошкільної освіти, її фізичний, інтелектуальний і духовний розвиток, соціальну адаптацію та підготовку до навчання в школі» [8].

Термін «дошкільний заклад» діяв ще за радянських часів: дошкільні заклади, керуючись у своїй діяльності законодавчими актами у сфері освіти, науковими методиками, були покликані забезпечити дитині захист її прав на

охорону здоров'я, освіту, без чого неможливе щасливе дитинство [9]. Критеріями ефективності діяльності дошкільних закладів були: виконання народногосподарського плану по контингентах вихованців дітей дошкільних закладів; виконання планів будівництва приміщень дошкільних дитячих закладів за рахунок державних капіталовкладень, коштів колгоспів та інших джерел фінансування; підготовка дошкільних закладів до зими (проведення до 1 вересня якісного ремонту приміщень, забезпечення паливом, овочами); забезпечення дошкільних закладів необхідними меблями, м'якими та іншим інвентарем, навчальним приладдям, іграшками, методичною і дитячою художньою літературою, технічними засобами виховання; створення і озеленення ділянок для проведення занять з фізкультури та ігор дітей на повітрі; оздоровлення всіх дітей протягом трьох літніх місяців; забезпечення якісної і всебічної підготовки дітей до навчання у перших класах.

До прийняття Положення «Про дошкільний навчальний заклад» [10] у 1990-і роки діяв термін «дошкільний виховний заклад» - це заклад освіти і суспільного виховання дітей віком від двох місяців до семи років, який здійснює завдання щодо задоволення потреб у догляді, оздоровленні, вихованні та навчанні дітей дошкільного віку [11].

Закон передбачає такі типи дошкільних навчальних закладів:

1. Дитячі ясла — для дітей віком від двох місяців до трьох років.
2. Дитячі садки — від трьох до шести (семи) років.
3. Дитячі ясла-садки — для дітей віком від двох місяців до шести (семи) років.
4. Дошкільні навчальні заклади сімейного типу. У них виховують дітей віком від двох місяців до шести (семи) років, які перебувають у родинних стосунках.
5. Дошкільні навчальні заклади (ясла-садки) комбінованого типу для дітей віком від двох місяців до шести (семи) років. У них функціонують групи загального розвитку, компенсуючого типу, сімейні, прогулянкові, з метою здійснення дошкільної освіти з урахуванням стану здоров'я, розумового, фізичного і психічного розвитку дітей.
6. Дошкільні навчальні заклади (дитячі будинки) інтернатного типу. Вони забезпечують розвиток, виховання, навчання та соціальну адаптацію дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського спілкування, дітей дошкільного і шкільного віку, які перебувають у родинних стосунках і утримуються за рахунок держави.
7. Спеціальні та санаторні дошкільні навчальні заклади компенсуючого типу для дітей віком від двох до семи (восьми) років. Призначені для виховання дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, тривалого лікування й реабілітації.
8. Центри розвитку дитини. Забезпечують фізичний, розумовий, психологічний розвиток і його корекцію, оздоровлення дітей, які відвідують інші навчальні заклади чи виховуються вдома.

9. Будинки дитини. Створені для медико-соціального захисту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, віком від народження до трьох років.

Починаючи з 2008 р. із системи дошкільних навчальних закладів виключено дитячі будинки сімейного типу [12]. Дитячий будинок сімейного типу - окрема сім'я, що створюється за бажанням подружжя або окремої особи, яка не перебуває у шлюбі, які беруть на виховання та спільне проживання не менш як 5 дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування [13]. Вихованці перебувають у дитячому будинку сімейного типу до досягнення 18-річного віку, а в разі продовження навчання у професійно-технічному, вищому навчальному закладі I-IV рівня акредитації - до 23 років або до закінчення відповідних навчальних закладів. Загальна кількість дітей у дитячому будинку сімейного типу не повинна перевищувати 10 осіб, враховуючи рідних.

Дошкільний навчальний заклад може належати до складу навчально-виховних комплексів: «дошкільний навчальний заклад — загальноосвітній навчальний заклад», «загальноосвітній навчальний заклад — дошкільний навчальний заклад» — або до складу об'єднання з іншими навчальними закладами [14]. Дошкільні групи можуть бути створені при загальноосвітніх школах, школах-інтернатах, санаторних школах. За формою власності дошкільні навчальні заклади можуть бути державними, комунальними, приватними.

На дошкільний навчальний заклад покладено виконання таких завдань:

- забезпечення відповідності рівня дошкільної освіти вимогам Базового компонента дошкільної освіти;
- створення сприятливих умов розвитку, виховання та навчання дітей (режим роботи, умови фізичного розвитку і зміцнення здоров'я повинні відповідати санітарно-гігієнічним вимогам);
- формування у дітей гігієнічних навичок та основ здорового способу життя, привчання їх до безпечної поведінки;
- сприяння збереженню і зміцненню здоров'я, розумового, психологічного і фізичного розвитку дітей;
- здійснення соціально-педагогічного патронату, взаємодії із сім'єю, поширення психолого-педагогічних знань.

Для виконання цих завдань дошкільний заклад повинен забезпечити догляд, розвиток, виховання і навчання дітей (рис. 1).

Для перевірки здатності дошкільного навчального закладу реалізувати встановлені завдання проводиться атестація загальноосвітніх і дошкільних навчальних закладів комунальної та приватної форм власності. Її здійснюють Міністерство освіти і науки Автономної Республіки Крим, управління освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій [15].

Джерелами фінансування дошкільного навчального закладу є кошти: засновника (власника); відповідних бюджетів (для державних і комунальних дошкільних навчальних закладів) у розмірі, передбаченому нормативами фінансування; батьків або осіб, які їх замінюють; добровільні пожертвування і

цільові внески фізичних і юридичних осіб та інші надходження, не заборонені законодавством.

Рис.1. Завдання дошкільного навчального закладу

Штатні розписи державних і комунальних дошкільних навчальних закладів затверджуються відповідним органом управління освітою, приватних - власником (засновником) на основі Типових штатних нормативів дошкільних навчальних закладів, затверджених Міністерством освіти і науки України за погодженням з Міністерством фінансів.

Штатний розпис дошкільних навчальних закладів формується з урахуванням типу дошкільного навчального закладу, кількості груп та їх наповнюваності, режиму роботи і площі приміщень закладу. У всіх дошкільних навчальних закладах може встановлюватися гнучкий режим роботи, який передбачає організацію різнотривалого перебування дітей, зокрема цілодобового, а також функціонування чергових груп у вихідні, неробочі та святкові дні. Посади сестри медичної з дієтичного харчування, керівника гуртка (секції, студії, інших форм гурткової роботи), практичного психолога та соціального педагога вводяться до штатного розпису дошкільних навчальних закладів, у яких не введені такі посади, з 1 вересня 2011 р. [16]. У СРСР діяли типові штати дошкільних установ [17].

Матеріально-технічна база дошкільних навчального закладу включає будівлі, споруди, земельні ділянки, комунікації, інвентар, обладнання, транспортні засоби, службове житло, інші матеріальні цінності, вартість яких відображено у балансі дошкільного навчального закладу або централізованої бухгалтерії, яка обслуговує цей заклад.

Дошкільний навчальний заклад за погодженням із засновником (власником) може придбавати і орендувати необхідне обладнання та інше майно; отримувати допомогу від підприємств, установ, організацій або фізичних осіб; здавати в оренду приміщення, споруди, обладнання юридичним та фізичним особам для провадження освітньої діяльності згідно із законодавством. Порядок ведення діловодства, бухгалтерського обліку та статистичної звітності у дошкільних навчальних закладах здійснюється відповідно до законодавства [18].

У відповідності з Класифікацією доходів і видатків Державного та місцевих бюджетів України [19] фінансування дошкільної освіти відбувається за кодом 0910 функціональної класифікації видатків і кодом 220 відомчої класифікації видатків.

Розмір плати для батьків або осіб, які їх замінюють, за харчування дітей у державних і комунальних дошкільних навчальних закладах встановлюється засновником (власником, уповноваженим органом) закладу один раз на рік відповідно до статті 35 Закону України «Про дошкільну освіту» [20]. Розмір плати за поданням дошкільного навчального закладу встановлюють місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування або підприємства, організації та установи, які перебувають у державній (комунальній) формі власності і мають у своєму підпорядкуванні дошкільні навчальні заклади, один раз на рік з урахуванням матеріального стану сім'ї та режиму роботи закладу. Вони можуть встановлювати додаткові пільги щодо батьківської плати за харчування дітей у дошкільних навчальних закладах за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів, підприємств, організацій, установ.

Від плати за харчування дітей відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту» звільняються батьки або особи, які їх замінюють, у сім'ях, які отримують допомогу відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям», а також у родинах, в яких сукупний дохід на кожного члена за попередній квартал з урахуванням індексу зростання цін не перевищував рівня забезпечення прожиткового мінімуму (гарантованого мінімуму), який щороку встановлюється законом про Державний бюджет України для визначення права на звільнення від плати за харчування дитини у державних і комунальних дошкільних навчальних закладах. Плата не справляється: за харчування дітей у санаторних дошкільних навчальних закладах (групах) для дітей з малими і затухаючими формами туберкульозу, спеціальних дошкільних навчальних закладах (групах) для дітей, які потребують корекції фізичного або розумового розвитку; за утримання вихованців в інтернатних навчальних закладах - з одиноких матерів (батьків), які виховують дитину без батька (матері). За перебування дітей у державних і

комунальних дошкільних навчальних закладах сім'ям, які мають трьох і більше дітей, установлюються знижки з плати - на 50%

Відповідно до статті 35 Закону України «Про дошкільну освіту» батьки або особи, які їх замінюють, вносять плату за харчування дітей у державному та комунальному дошкільному навчальному закладі в розмірі, що не перевищує 50% у міській місцевості та 30% у сільській місцевості від вартості харчування на день [21].

Раціональний режим харчування, збалансованість раціону є основними умовами для підвищення опору дитячого організму до захворювань, для нормального росту і розвитку дітей, які виховуються у дошкільних навчальних закладах. Режим харчування залежить від режиму роботи дошкільного навчального закладу і затверджується керівником закладу. Їжу необхідно видавати дітям у суворо визначений час, чотири-п'ять разів на добу, з інтервалами у 3-4 години [22]. Норми харчування у навчальних та оздоровчих закладах затверджені постановою Кабінету міністрів України від 22 листопада 2004 р. № 1591.

Нормативи наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 р. № 128. Порядок комплектування дошкільних навчальних закладів (груп) компенсуючого типу визначено Наказом Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України від 27.03.2006 р. № 240/165.

Медичне обслуговування дітей у дошкільному навчальному закладі включає: проведення обов'язкових медичних оглядів, у тому числі медичних оглядів перед профілактичними щепленнями, проведення профілактичних щеплень згідно з календарем щеплень, надання невідкладної медичної допомоги на догоспітальному етапі, організація заходів для госпіталізації (за наявності показань) та інформування про це батьків [23].

Медичний кабінет дошкільного навчального закладу створюється у дошкільному навчальному закладі незалежно від підпорядкування, типу і форми власності. Дошкільний навчальний заклад надає приміщення, яке відповідає санітарно-гігієнічним вимогам, здійснює його оснащення, забезпечує лікарськими засобами та виробами медичного призначення, створює належні умови для роботи медичного персоналу [24].

Переліки оснащення медичного кабінету дошкільного навчального закладу, лікарських засобів та виробів медичного призначення у медичному кабінеті дошкільного навчального закладу для надання невідкладної медичної допомоги затверджені Наказом Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти і науки України від 30.08.2005 № 432/496. Систему організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 21.07.2003 № 486. Порядок використання у 2009 р. коштів, передбачених у державному бюджеті на видання, придбання, зберігання та доставку підручників і посібників для забезпечення студентів вищих навчальних закладів, учнів

загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів та вихованців дошкільних навчальних закладів затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 11 березня 2009 р. № 181. Головним розпорядником бюджетних коштів є Міністерство освіти і науки України, а розпорядником бюджетних коштів нижчого рівня - Інститут інноваційних технологій і змісту освіти.

Державне статистичне спостереження за формою № 85-к «Звіт дошкільного навчального закладу за рік» щорічно складають дошкільні навчальні заклади незалежно від підпорядкованості та форми власності і 5-го січня, наступного після звітного періоду, подають органу державної статистики за місцезнаходженням [25].

Планом заходів щодо розвитку загальної освіти на період до 2012 р. [26] щодо дошкільної освіти передбачається: розробити та затвердити галузеву програму розвитку дітей дошкільного віку, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку; забезпечити підготовку та підвищення кваліфікації педагогічних працівників для проведення роботи з дітьми з психофізичними особливостями розвитку в умовах інклюзивного навчання у дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних навчальних закладах; розробити державні санітарні норми та правила облаштування, утримання дошкільних навчальних закладів і організації життєдіяльності дітей.

Висновки.

1. Протягом періоду незалежності України установи, що працюють із дітьми дошкільного віку, змінювали свою назву: дошкільні заклади, дошкільні виховні заклади, дошкільні навчальні заклади. Однак, незалежно від назви, вони надавали послуги із догляду, розвитку, виховання і навчання дітей.

2. Діюче законодавство закладає передумови для впровадження різних форм охоплення дітей дошкільною освітою: створення груп короткотривалого перебування, вихідного дня, прогулянкових, родинних тощо; створення закладів різних типів (ясла-садок, компенсуючого типу, комбінованого типу, навчально-виховні комплекси тощо); організація соціально-педагогічного патронату сім'ї.

3. Законодавство України містить загальні положення про фінансування дошкільних навчальних закладів різних організаційно-правових форм. Більш докладно прописані питання встановлення і порядку внесення батьківської плати за харчування дітей, у т.ч. на пільгових умовах. Втім не існує чітко встановлених бюджетних норм на утримання дітей у дошкільних навчальних закладах, за виключенням натуральних норм харчування. Управління видатками бюджету на утримання дошкільних навчальних закладів за економічною класифікацією носить ручний характер.

4. Потребують розробки державні санітарні норми та правила облаштування, утримання дошкільних навчальних закладів і організації життєдіяльності дітей.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є обґрунтування підходів до фінансування дошкільних навчальних закладів на основі програмно-цільового методу.

Література

1. Іщук, Л.І. Теоретичні засади формування економічного механізму фінансування закладів вищої освіти України [Текст] / Л.І. Іщук // Науковий вісник НЛТУ. - 2006. - Вип. 16.7. – С. 290-297.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. - Ст. 141.
3. Глухова, В.І. Проблема фінансового забезпечення системи охорони здоров'я України [Текст] / В. І. Глухова, В.Ю. Красільнікова // Вісник КДПУ імені Михайла Остроградського. – 2009. – Вип. 2 (55). – Ч. 1. - С. 108-112.
4. Журавський, В. В КМДА хочуть забрати під свій контроль фінанси на харчування у дитсадочках [Електронний ресурс] / В. Журавський // Київ.proUA.com. - 12.02.2010. – Режим доступу: <<http://kyiv.proua.com/news/2010/02/12/161532.html>>
5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини третьої статті 53 Конституції України «держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах» (справа про доступність і безоплатність освіти): Справа N 1-4/2004 від 4 березня 2004 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v005p710-04>>
6. Про дошкільну освіту: Закон України від 11 липня 2001 р. № 2628-III // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 49. - Ст.259.
7. Про освіту: Закон України від 23.05.1991 № 1060-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1991. - № 34. - Ст.451.
8. Про дошкільну освіту та виховання: Законопроект від 19.04.2000 р. № 5273 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.education.gov.ua/pls/edu/educ.project_info.show?p_id=2499&p_back_1ink=educ.docs.ukr&p_lang=ukr>
9. Про затвердження умов соціалістичного змагання областей, міст і районів за кращу підготовку шкіл, дошкільних та інших дитячих закладів до нового навчального року: Постанова Ради міністрів Української РСР і Української республіканської ради професійних спілок від 4 серпня 1970 р. №400 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>>
10. Про затвердження Положення про дошкільний навчальний заклад: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 березня 2003 р. № 305 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=305-2003-%EF>>
11. Положення про дошкільний виховний заклад України: затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 1 вересня 1993 р. № 688 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.uazakon.com/document/tpart08/isx08396.htm>>

12. Про внесення змін до деяких законів України щодо дитячих будинків сімейного типу: Закон України від 20 травня 2008 р. № 290-VI // Відомості Верховної Ради України. - 2008. - № 27-28. - Ст.251.

13. Про затвердження Положення про дитячий будинок сімейного типу: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2002 р. № 564 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=564-2002-%EF>>

14. Положення про навчально-виховний комплекс «дошкільний навчальний заклад - загальноосвітній навчальний заклад», «загальноосвітній навчальний заклад - дошкільний навчальний заклад»: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 березня 2003 р. № 306 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.nau.kiev.ua/nau10/ukr/getcnt.php?uid=1052.298.0&nobreak>>

15. Порядок державної атестації загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладів: Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.08.2004 № 658 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0678-01>>

16. Основні вимоги до формування штатного розкладу дошкільних навчальних закладів: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 5 жовтня 2009 р. № 1122 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://pon.org.ua/dokumenty/314-pro-shtatnij-rozpis-doshkilnikh-navchalnikh.html>>

17. Об утверждении Типовых штатов дошкольных учреждений: Приказ Министерства просвещения СССР от 31.12.1971 № 103 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <<http://zakon.nau.ua/rus/doc/?code=v0103400-71>>

18. Про затвердження Інструкції про ділову документацію в дошкільних закладах: Наказ Міністерства освіти України № 32 від 30.01.98 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1036.264.0>>

19. Про бюджетну класифікацію та її запровадження: Наказ Міністерства фінансів України № 604 від 27.12.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1023.1287.54&nobreak=1>>

20. Про невідкладні питання діяльності дошкільних та інтернатних навчальних закладів: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2002 р. № 1243 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://zakon.nau.ua/doc/?code=1243-2002-п>>

21. Порядок встановлення плати для батьків за перебування дітей у державних і комунальних дошкільних та інтернатних навчальних закладах: Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.11.2002 р. № 667 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.osvita.irpin.com/viddil/v5/d116.htm>>

22. Інструкція з організації харчування дітей у дошкільних навчальних закладах: Наказ Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України від 17.04.2006 р. № 298/227 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.moz.gov.ua/ua/main/docs/?docID=6266>>

23. Порядок медичного обслуговування дітей у дошкільному навчальному закладі: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 червня 2002 р. № 826

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<<http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1051.791.0>>

24. Положення про медичний кабінет дошкільного навчального закладу: Наказ Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти і науки України від 30.08.2005 N 432/496 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<<http://uazakon.com/document/fpart40/idx40185.htm>>

25. Інструкція щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 85-к «Звіт дошкільного навчального закладу за рік»: Наказ Державного комітету статистики України від 27.09.2004 № 527 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1031.1256.0>>

26. План заходів щодо розвитку загальної середньої, дошкільної та позашкільної освіти на період до 2012 р.: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 жовтня 2009 р. N 1622-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1622-2009-%F0>>